

Innst. O. nr. 102

(2002-2003)

Innstilling til Odelstinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Ot.prp. nr. 45 (2001-2002) - regler som spesielt gjelder valg til Stortinget

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til fylkesting og kommunestyre (valgloven)

Til Odelstinget

1. INNLEDNING

I Ot.prp. nr. 45 (2001-2002) ble det fremmet forslag til en ny lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven). Proposisjonen bygde på Valglovutvalgets utredning NOU 2001:3 Velgere, valgordning, valgte.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen besluttet først å behandle og avgi innstilling om de deler av proposisjonen som angikk valg til fylkesting og kommunestyre, med sikte på at nye regler kunne gjelde fra og med valget i 2003. De spesielle reglene om valg til Stortinget ble utsatt til behandling på et senere tidspunkt. I tillegg utsatte komiteen behandlingen av proposisjonens forslag til endringer i kommuneloven om innbyggerinitiativ. Komiteen avga Inst. O. nr. 81 (2001-2002) om lov om valg til fylkesting og kommunestyre (valgloven). Dette resulterte i lov 28. juni 2002 nr. 57, som trådte i kraft 1. september 2002. Fra samme tid ble lov 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) opphevet, med unntak av § 83.

Komiteen har senere avgitt Inst. O. nr. 46 (2002-2003) om endringer i valgloven mv. Innstillingen gjaldt enkelte endringer i reglene om valg til kommunestyre og fylkesting. Dette resulterte i lov 10. januar 2003 nr. 4 som trådte i kraft 1. februar 2003.

I den foreliggende innstilling vil komiteen behandle de deler av proposisjonen som spesielt gjelder valg til Stortinget og innbyggerinitiativ. Innarbeidin-

gen i valgloven av bestemmelser om stortingsvalg gjøres i form av endringer i den valglov som nå bare gjelder fylkestings- og kommunestyrevalg. Mange av bestemmelsene i denne valgloven vil bli gjeldende for stortingsvalg som en direkte følge av at lovens overskrift og virkeområde blir endret til også å omfatte stortingsvalg. Disse deler av loven vil stort sett ikke bli omtalt i denne innstilling.

2. SAMMENDRAG

2.1 Sentrale reformforslag

Mandatfordelingen mellom valgdistriktene ved stortingsvalg

Utvalget foreslår at visse bestemmelser som nå finnes i Grunnloven, overflyttes til valgloven. Dagens grunnlovbestemmelse i § 58 tredje ledd fordeler et bestemt antall mandater til hvert distrikt/fylke. Utvalget foreslår å erstatte denne med en bestemmelse om en metode for fordelingen og overlate den nærmere reguleringen til lov. På bakgrunn av befolkningsutviklingen skal mandatfordelingen justeres foran annethvert stortingsvalg. Det foreslås også at navnene på valgdistriktene tas ut av Grunnloven og at denne ikke lenger skal bestemme at hvert fylke skal utgjøre et valgdistrikt. Imidlertid forutsetter utvalget at det fortsatt skal være 19 valgdistrikter, jf. dagens fylkesinndeling.

Utvalgets flertall (alle unntatt medlemmet Haram) går inn for følgende forslag:

- Det totale antall stortingsrepresentanter økes fra 165 til 169. Det velges 150 distriktsmandater og 19 utjevningsmandater.
- Antallet utjevningsmandater økes fra 8 til 19 for å få til en ytterligere politisk proporsjonal valgordning. Det fordeles ett utjevningsmandat fra hver valgkrets.

- Sperregrensen for utjevningsmandater blir, som i dag, 4 pst. oppslutning på landsbasis.
- Det totale antallet stortingsrepresentanter fordeles på valgkretsene etter en fordelingsmetode som gir 1 poeng per innbygger og 1,8 poeng per kvadratkilometer. Denne fordelingen skal justeres i forkant av annethvert valg. Dette betyr at det fremdeles skal tas distriktpolitiske hensyn i mandatfordelingen. Utvalget viser til at dette har lange tradisjoner, og at en geografisk motsetning fortsatt gjør seg gjeldende i norsk politikk.

Utvalgets forslag tar utgangspunkt i det foreliggende grunnlovsforslag nr. 7. Departementet anser at utvalgets forslag korresponderer best med forslag D alternativ 2 når det gjelder endringer i Grunnloven § 57, og med forslag F alternativ 1 når det gjelder endringer i Grunnloven § 59. Departementets lovfor- slag baserer seg på at disse grunnlovsforslagene blir vedtatt.

Ved stortingsbehandlingen av grunnlovsforslag nr. 7 (Dokument nr. 12:7 (1999-2000)), 26. mai 2003, ble forslag D alternativ 2 og forslag F alternativ 1 bifalt.

Personvalget ved stortingsvalg

Stortingsvalg er i dag rene partivalg. Velgerne kan riktignok endre på stemmesedlene og derved angi preferanser for særskilte kandidater, men velgernes rettinger har i praksis ikke hatt betydning for kandidat kåringen. Tidligere valglov bestemte i kort- het følgende om stortingsvalg: Rekkefølgen av kan- didatnavnene på stemmesedlene regnes slik velgeren har angitt den ved plassen på stemmeseddelen eller ved tilføyd nummer. Et kandidatnavn kan strykes ved å sette strek over navnet (§ 44). Ved kandidatopp- gjøret for den enkelte valgliste teller en først bare de navn som står som nr. 1 på stemmesedlene. Den kan- didat som får flest stemmer ved denne opptelling, er valgt. Skal listen ha mer enn én representant, teller en deretter opp de navn som står som nr. 2 på stemme- sedlene. Den kandidat som får flest stemmer sam- menlagt ved de to opptellingene, når en ser bort fra den allerede valgte, er valgt. På samme måte fortset- ter en inntil alle de representantplasser listen skal ha, er besatt. Har flere kandidater fått like mange stem- mer, anses den valgt som står først i rekkefølgen på listen (§ 52). Tilsvarende regler gjaldt for fylkes- tingsvalget.

Valglovutvalget (alle unntatt medlemmet Ha- ram) går inn for å øke velgernes innflytelse på per- sonvalget. Utvalget viser til at kunnskapssamfunnet har gitt et kvalifisert velgerkorps, der medbestem- melse oppfattes som en sentral verdi. Videre peker utvalget på at en stadig mindre andel av befolkningen er partimedlemmer og at dette kan bety at stadig fær-

re er med på å bestemme hvilke kandidater velgerne har å velge mellom. Utvalget legger vekt på at per- sonvalget er viktig for velgerne, spesielt ved kommu- nestyrevalgene. Personvalget blir viktigere også for- di konfliktene i en rekke prinsipielle politiske spørs- mål etter hvert går like mye gjennom de politiske partiene som mellom dem. Utvalget fremholder at et sentralt tema har vært hvordan en best mulig kan ba- lansere partienes interesser mot velgernes.

Utvalget legger følgende prinsipper til grunn for sitt reformforslag:

- Velgerinnflytelsen bør økes.
- Reglene bør bygge på elementer som er kjente for velgerne.
- Rammene for personvalget bør være mest mulig like i de ulike typer valg.
- Tersklene for at personvalget skal slå igjennom bør ikke være for høye, særlig gjelder dette kom- munestyrevalgene.
- Gjennom personvalget skal velgernes positive preferanser stå i fokus.

Utvalget foreslår følgende felles regler for vel- gernes rettinger på stemmesedlene til stortings-, fyl- kestings- og kommunestyrevalg: Personstemmer gis ved å krysse av ved kandidatens navn på listene. Det kan kun gis én personstemme til hver enkelt kan- didat. Det settes ingen begrensninger på hvor mange kandidater det kan gis tilleggsstemme til. Forslaget innebærer at adgangen til å stryke kandidatnavn fal- ler bort.

Utvalget foreslår ved stortings- og fylkestings- valg en flat fem-pst. "sperregrense" for at person- stemmene skal få effekt. For at personstemmene skal tas i betraktning, kreves at en kandidat med sine per- sonstemmer oppnår minst fem pst. av partiets stem- metall i sin valgkrets. Kandidaten vil da rykke forbi de andre kandidatene foran på listen. De kandidater som har fått minst fem pst. av stemmene, rangeres i rekkefølge etter personlig stemmetall, og i tilfelle av stemmelikhet, etter rekkefølgen på listen.

Av høringsinstansene har forholdsvis få uttalt seg om disse forslagene vedrørende stortingsvalg. Like- stillingssenteret peker på - for alle typer valg - at da- gens valgordninger viser at partiene i større grad enn velgerne har mulighet for å sikre en jevn kjønnsba- lanse, og er bekymret over at utvalget foreslår å svek- ke partiene på dette punkt.

Departementet deler utvalgets syn på grunner som tilsier at velgernes innflytelse over personvalget bør økes. Fokuset ved de forskjellige valgene har vært noe forskjellig når det gjelder balansen mellom hensynet til velgernes påvirkningsmuligheter og par- tienes innflytelse over personvalget. Ved stortings- valg og fylkestingsvalg har partivalget blitt sett på

som mer sentralt enn personvalget. På denne bakgrunn er departementet enig med utvalget i at personvalget bør stå sterkere ved kommunestyrevalget enn ved stortingsvalg og fylkestingsvalg. Likevel er departementet enig med utvalget i at velgerne bør gis større innflytelse også på personsammensetningen av Stortinget. Departementet støtter utvalgets forslag om at velgerne også ved stortingsvalg kan gi personstemmer ved å krysse av ved kandidatenes navn på listene, men foreslår at "sperregrensen" for personstemmer settes til åtte pst. i stedet for fem pst. som foreslått av utvalget, for å hindre tilfeldige utslag. Det vises til at ved svenske riksdagsvalg er grensen åtte pst., og at ordningen med større innslag av personvalg ved stortingsvalg vil være et nytt element i valgordningen. Prosentsatsen bør kunne vurderes med tanke på en lavere prosentsats når man har vunnet erfaringer med ordningen.

Under henvisning til ovenstående ble det i proposisjonen foreslått bestemt i valgloven at velgeren ved alle valg kan gi kandidater på stemmeseddelen en personstemme ved å sette et merke ved kandidatens navn. Det er ingen begrensning med hensyn til antallet kandidater som hver velger kan gi en personstemme. Adgangen til å stryke kandidatnavn videreføres ikke, heller ikke adgangen til å endre rekkefølgen på kandidatnavnene ved stortingsvalg og fylkestingsvalg. Det ble foreslått innført de samme regler for personvalg ved fylkestingsvalg og stortingsvalg.

I Innst. O. nr. 81 (2001-2002) støttet kontroll- og konstitusjonskomiteen forslaget om å gi velgerne større innflytelse på personvalget ved valg til fylkesting og kommunestyre. Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støttet proposisjonens forslag om åtte-pst. sperregrense for velgerpåvirkning på personvalget ved fylkestingsvalget. Fremskrittspartiets medlemmer støttet utvalgets forslag om fem-pst. grense. Det samme flertall støttet også Regjeringens forslag om å fjerne velgernes rett til å stryke kandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg. Fremskrittspartiets medlemmer ønsket å opprettholde velgernes rett til å stryke kandidater. Innholdet i § 7-2 og § 11-10 annet ledd i den nye valgloven ble i samsvar med komitéflertallets oppfatning.

For kommunestyrevalg ble det ikke fastsatt noen tilsvarende sperregrense, men partiet kan bestemme at et visst antall kandidater skal få et tillegg i sitt personlige stemmetall på 25 pst. av det totale antall stemmer partiet får, jf. § 6-2 tredje ledd og § 11-12 annet ledd.

2.2 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Kjell Engbretsen og Jørgen Kosmo, fra Høyre,

André Dahl og Martin Engeset, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og Henrik Rød, fra Sosialistisk Venstreparti, Siri Hall Arnøy og Ågot Valle, og fra Kristelig Folkeparti, Modulf Aukan, viser til forslaget til ny valglov. Bakgrunnen for forslaget er ønske om en valglov som er smidigere og lettere fanger opp endringer i samfunnet mv. Forslagene til endringer i valgloven skal videre bidra til å sikre en mer "rettferdig" fordeling av representantene mellom valgdistriktene og inspirere velgerne til å gå til urnene.

Komiteen viser til stortingsbehandlingen av grunnlovsforslag nr. 7 om valgordningen den 26. mai 2003, og til Innst. S. nr. 209 (2002-2003) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Dokument nr. 12:7 (1999-2000).

Komiteen viser også til tidligere behandling av spørsmål i tilknytning til kommune- og fylkestingsvalget. Komiteen vil understreke verdien av et mest mulig lettfattelig valgsystem og ser det som et mål å sikre at regelverket i størst mulig grad er ensartet for de ulike valg.

Komiteen er enig i at en rekke bestemmelser flyttes ut av Grunnloven og over i valgloven. Navn på valgkretser, mandatfordeling mv. hører naturlig hjemme i denne loven. Hovedprinsipper som forholdet mellom distriktsrepresentanter og utjevningsmandater og prinsipper for fordeling av mandater mellom valgkretser, skal derimot fortsatt være i Grunnloven med den sikkerhet for bred enighet om endringer som prosedyrene for behandling av grunnlovsforslag er underlagt. Komiteen har merket seg at det er fremmet forslag om å kreve 2/3 flertall for endringer i valgloven. Komiteen finner det ikke nødvendig med en slik særbehandling av spørsmål i valgloven, blant annet fordi de helt grunnleggende bestemmelser om valg til Storting fortsatt vil ligge i Grunnloven.

Når det gjelder forslagene til fordeling av mandater mellom valgdistriktene, viser komiteen til stortingsbehandlingen av grunnlovsforslag nr. 7, 26. mai 2003, og til sine merknader i Innst. S. nr. 209 (2002-2003).

Ved stortingsbehandlingen bifalt Stortinget forslag D alternativ 2 om endringer i Grunnloven § 57, som innebærer at det totale antallet stortingsrepresentanter skal fordeles på valgkretsene etter en fordelingsmetode som gir 1 poeng per innbygger og 1,8 poeng per kvadratkilometer.

Stortinget bifalte videre forslag F alternativ 1 om endringer i Grunnloven § 59, som innebærer en opprettholdelse av sperregrensen på 4 prosent av velgerne på landsbasis for å få rett til utjevningsmandat.

Komiteen er av den mening at ingen valgkrets bør ha mindre enn fire mandater, og viser til Innst. S.

nr. 209 (2002-2003) der en samlet komité uttaler at det bør innføres en bestemmelse i Grunnloven som sikrer at hvert valgdistrikt skal ha en minimumsrepresentasjon på fire mandater. Et slikt grunnlovsendringsforslag er per i dag ikke fremmet og må fremmes på ordinær måte innen de frister som Grunnloven fastsetter.

Komiteen viser til innføring av velgerinnflytelse på personvalget til fylkestinget. Ordningen vil første gang bli gjort gjeldende ved kommune- og fylkestingsvalget høsten 2003.

Komiteen ser både fordeler og ulemper ved å innføre en slik ordning og viser til at det knytter seg stor usikkerhet med hensyn til hvorledes en slik ordning vil slå ut. Forutsetningen for at en utvidelse av velgernes rett til personpåvirkning skal ha noen konsekvens, er at mange velgere benytter seg av retten til å kumulere. Bli ordningen bare benyttet av et lite bevisst mindretall, vil disse i realiteten få en uforholdsmessig og lite demokratisk innflytelse på hvem som blir valgt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, anbefaler derfor at man i denne omgang begrenser ordningen til å gjelde ved fylkestingsvalg, men slik at det etter valget i 2003 foretas en gjennomgang og evaluering av ordningen.

Flertallet går følgelig imot forslaget i proposisjonen på dette punkt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at forslaget om åpning for personvalg også ved stortingsvalg har sin bakgrunn i at dette er en vel innarbeidet ordning for kommunevalg og her anses som en demokratisk selvfølge av velgerne. Hensynet til ensartethet gjorde at Stortinget i 2002 vedtok at det skulle innføres personvalg også ved avviklingen av fylkestingsvalg. Disse medlemmer finner det på bakgrunn av dette naturlig at velgerne gis tilsvarende økt innflytelse også ved stortingsvalg. Disse medlemmer antar at det for velgerne vil virke forvirrende og noe underlig dersom de ikke gis tilsvarende muligheter til å påvirke personvalget her som ved andre valg. Disse medlemmer er av den oppfatning at en 8-pst. sperregrense for å påvirke personvalget er en relativt høy terskel. Disse medlemmer viser til at det kan stilles spørsmål ved i hvilken grad de politiske partiers nominasjonsprosesser kan regnes som mer demokratiske enn at over 8 pst. av et partis velgere ønsker en annen rekkefølge enn den partienes nominasjonsmøter har foreslått.

Disse medlemmer viser for øvrig til Valglovutvalget og Regjeringens vurderinger og anbefa-

linger om personvalg, jf. punkt 2.1 ovenfor, og slutter seg til Regjeringens forslag når det gjelder velgerinnflytelse på personvalget.

Komiteen viser til merknader og forslag i forbindelse med behandlingen av de deler av proposisjonen som omhandler kommune- og fylkestingsvalg, og vil understreke betydningen av en balanse mellom kvinner og menn ved valg til Stortinget. Målet må være at begge kjønn er representert med minst 40 pst.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader under de enkelte bestemmelser. Der komiteen uten videre kan slutte seg til bestemmelsen, fremmes ingen særskilt merknad.

3. DE ENKELTE BESTEMMELSENE

3.1 Lovens overskrift og virkeområde

Valglovens overskrift forandres til "lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)".

Formålsbestemmelsen i § 1-1 får en tilføyelse om at den også gjelder valg av representanter til Stortinget..

I § 1-2 om lovens virkeområde tilføyes i første ledd bokstav a at loven også gjelder ved valg av representanter til Stortinget.

3.2 Stemmerett

Det tilføyes en § 2-1 om stemmerett ved stortingsvalg. Bestemmelsen viderefører gjeldende rett: Man må være norsk statsborger og ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret, jf. Grunnloven § 50, og man må være eller noen gang ha vært folkeregisterført som bosatt i Norge, jf. § 3 i tidligere valglov. Det siste vilkåret gjelder ikke for ansatte i diplomatiet eller konsulatvesenet og deres husstand. Dessuten må man ikke ha mistet stemmeretten etter Grunnloven § 53.

I § 2-2 om stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg gjøres noen redaksjonelle endringer som følge av at § 2-1 blir tilføyd.

3.3 Valgbarhet. Plikt til å ta imot valg

Det tilføyes en § 3-1 om valgbarhet ved stortingsvalg. I første ledd foreslås bestemt at valgbar til Stortinget og pliktig til å ta imot valg er alle som har stemmerett ved valget og som ikke er utelukket eller fritatt. Ifølge Grunnloven § 61 er det også et vilkår for valgbarhet at man har oppholdt seg i riket i 10 år. I grunnlovsforslag nr. 7 forslag G er kravet om 10 års botid foreslått sløffet, og proposisjonen bygger på forutsetningen om at Grunnloven blir endret i tråd med dette forslaget.

I § 3-1 annet ledd foreslås bestemmelser om hvem som er utelukket fra valg til Stortinget. Ifølge

gjeldende Grunnlov § 62 er følgende grupper utelukket: a) Ansatte i departementene, med unntak av statsråder og statssekretærer, b) Hoffets ansatte og dets pensjonister, c) Ansatte i diplomati og konsulatvesenet. Proposisjonen skiller seg fra gjeldende Grunnlov på følgende punkter: a) Dommere i Høyesterett blir utelukket fra valg til Stortinget, b) Tilsatte ved hoffet og dets pensjonister, samt politiske rådgivere ansatt i departementene, skal ikke lenger utelukkes fra valg. Grunnlovsforslag nr. 7 forslag H inneholder fire alternative forslag til endringer i Grunnloven § 62. Proposisjonen bygger på forutsetningen om at alternativ 4 i forslag H blir vedtatt.

I § 3-1 tredje ledd foreslås bestemt at om en person skal utelukkes fra valg til Stortinget avhenger av om vedkommende innehar stillingen på valgdagen. Dette er i samsvar med den tidligere valglov § 13 siste ledd.

Det tilføyes en § 3-2 om rett til å kreve fritak fra stortingsvalg. Grunnloven § 63 har bestemmelser om dette. Proposisjonens første ledd viderefører gjeldende rett og er i samsvar med Grunnloven, bortsett fra at den bygger på en forutsetning om at Grunnloven § 63 første ledd bokstav c oppheves. Der bestemmes nå at den som har fylt 60 år senest i det år valget holdes, har rett til å kreve seg fritatt. Proposisjonen forutsetter dermed at Grunnloven § 63 endres i henhold til grunnlovsforslag nr. 7 forslag I.

Annet og tredje ledd i § 3-2 viderefører den tidligere valglov, jf. Grunnloven § 63.

Stortinget bifalt 26. mai 2003 forslag G, forslag H, alternativ 4 og forslag I under grunnlovsforslag nr. 7.

Komiteens merknader

Komiteen viser til stortingsbehandlingen av grunnlovsforslag nr. 7, 26. mai 2003, der Stortinget bifalt forslag H alternativ 4 om endringer i Grunnloven § 62 - som innebærer at blant andre alle tjenestemenn i departementene unntatt statssekretærer og politiske rådgivere, ikke vil være valgbare.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 209 (2002-2003) om Dokument nr. 12:7 (1999-2000).

3.4 Valgorganene

Det tilføyes en § 4-4 om riksvvalgstyret. Bestemmelsen er en videreføring av den tidligere valglov. Det presiseres at riksvvalgstyrets oppgave er å fordele utjevningsmandatene ved stortingsvalg.

3.5 Krav til og behandling av listeforslag

I § 6-1 første ledd tilføyes at listeforslaget anses for innlevert når det er kommet inn til fylkeskommunen ved stortingsvalg. I den tidligere valgloven het det at listeforslaget anses for innlevert når det ved

stortingsvalg og fylkestingsvalg er kommet fylkesvalgstyret i hende. I samsvar med proposisjonen ble det fastsatt i valgloven av 28. juni 2002 at ved fylkestingsvalg anses listeforslaget for innlevert når det er kommet inn til fylkeskommunen, og ved kommunevalgstyrevalg når det er kommet inn til kommunen. I proposisjonen er endringen begrunnet med at den tidligere bestemmelsen medførte tolkningsproblemer i praksis.

§ 6-2 handler om antall kandidatnavn på listeforslaget. I første ledd tilføyes at ved stortingsvalg skal listeforslaget være utfyllt i rekkefølge med navnet på så mange kandidater som det skal velges stortingsrepresentanter fra fylket. I tillegg kan forslaget inneholde inntil seks andre navn. Bestemmelsen er i samsvar med den tidligere valgloven.

§ 6-3 handler om antall underskrifter på listeforslaget. Ved valgloven av 28. juni 2002 ble bestemt i første ledd at det for registrerte partier er nok med underskrift av to styremedlemmer i partiets lokalavdeling i det fylket eller den kommunen listen gjelder, dersom partiet ved forrige stortingsvalg fikk en oppslutning på minst 500 stemmer i ett fylke eller minst 5 000 stemmer i hele landet. Det samme gjelder for partier som er blitt registrert etter forrige stortingsvalg. Underskriverne må ha stemmerett i valgdistriktet. "For øvrige forslagsstillere" ble bestemt i annet ledd bokstav a at ved fylkestingsvalg skal listeforslaget være underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket. Nå foreslås tilføyd i annet ledd bokstav a at også ved stortingsvalg gjelder "for øvrige forslagsstillere" at listeforslaget må være underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket. Tallet 500 er i samsvar med den tidligere valgloven.

Komiteens merknader

Komiteen viser til kravet om at listeforslaget må være underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket eller at partiet må ha hatt oppslutning fra minst 5 000 velgere i hele landet eller minst 500 i ett fylke ved siste stortingsvalg. Komiteen har vurdert om det burde stilles krav til flere underskrifter ved stortingsvalg enn ved kommune- og fylkestingsvalg, men er kommet til at det er hensiktsmessig med samme regler for alle valg.

3.6 Stemmesedler. Velgernes adgang til å endre på stemmesedler

I § 7-1 tilføyes at ved stortingsvalg sørger fylkesvalgstyret for at det blir trykt stemmesedler for alle godkjente valglister i fylket før forhåndsstemmegivningen starter innenriks. Bestemmelsen er en videreføring av tidligere valglov, men fristen for når de trykte stemmesedlene skal foreligge, er ikke lenger

knyttet til en bestemt dato, men til starten på forhåndsstemmegivningen.

§ 7-2 første ledd bestemmer nå at velgeren ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg kan gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme. Dette gjøres ved å sette et merke ved kandidatens navn. I proposisjonen er bestemmelsen foreslått å gjelde ved alle valg. Det vises til omtale foran under "Personvalget ved stortingsvalg".

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, slutter seg ikke til forslaget om å åpne for at velgerne skal kunne gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme ved stortingsvalg, jf. omtale innledningsvis.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang og evaluering av ordningen med velgerpåvirkning på personvalget ved fylkestingsvalget 2003 og forutsetter at resultatet av gjennomgangen fremmes for Stortinget på egnet måte."

Flertallet foreslår opprettholdt de tidligere reglene om personvalget ved stortingsvalg og viser til tilrådingen § 7-2 første ledd og § 11-5.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget om å åpne for at velgerne skal kunne gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme, jf. merknad innledningsvis, og fremmer Regjeringens forslag på dette punktet:

"§ 7-2 første ledd skal lyde:

(1) Velgeren kan ved alle valg gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme. Dette gjøres ved å sette et merke ved kandidatens navn.

§ 11-5 skal lyde:

§ 11-5 Kåring av kandidater til distriktsmandatene ved stortingsvalg

(1) Når det er avgjort hvor mange distriktsmandater en valgliste skal ha, fordeler fylkesvalgstyret disse kandidatene på listen. Kandidater som ikke er valgbare settes ut av betraktning.

(2) Kandidater på listen som har oppnådd et personlig stemmetall på minst åtte prosent av listens totale stemmetall, kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Øvrige kandidater kåres på grunnlag av deres rekkefølge på listen.

(3) Hver liste skal så vidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med

tillegg av tre. Kandidatene til vararepresentantplassene fordeles på samme måte som representantene etter annet ledd."

Disse medlemmer vil subsidiært støtte flertallets forslag om å be Regjeringen foreta en gjennomgang og evaluering av virkningene av personvalg ved fylkestingsvalget.

3.7 Tidspunktet for valg. Stemmegivningen på valget

I § 9-1 foreslås tilføyd et første ledd om at valg av representanter til Stortinget skal holdes i alle kommuner på en og samme dag i september måned i det siste året av hver stortingsperiode. Bestemmelsen er i samsvar med den tidligere valgloven og Grunnloven § 54. I annet ledd foreslås tilføyd at fylkestings- og kommunestyrevalget holdes i det andre året av hver stortingsperiode. Dette siste er en innarbeidet tradisjon, men har ikke vært lovfestet.

Utvalget drøfter spørsmålet om felles valgdag for stortingsvalg og kommunestyre-/fylkestingsvalg, eventuelt sammenslåing av stortingsvalg og fylkestingsvalg. Utvalgets flertall - alle unntatt medlemmet Kolberg - trekker den konklusjon at stortingsvalget fortsatt bør avvikles separat. Medlemmet Kolberg foreslår at stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg holdes på samme dag, for å øke valgdeltakelsen ved lokalvalgene. Det store flertallet av høringsinstansene går inn for at stortingsvalget fortsatt bør avvikles separat fra lokalvalgene.

Departementet mener at en bør opprettholde dagens skille med stortingsvalg som rikspolitiske valg på den ene siden, og kommunestyre- og fylkestingsvalgene som lokalvalg på den andre siden. Etter departementets syn er dette den beste måten å skape interesse for, og fokus på, lokale og regionale saker. Å slå sammen alle valgene vil ventelig føre til at de rikspolitiske sakene vil overskygge de lokale sakene i enda større grad enn tilfellet er i dag. Etter departementets syn kan en eventuell økt valgdeltakelse ved lokalvalg ikke oppveie de prinsipielle ulemper en felles avvikling av alle valg vil medføre.

Grunnloven bestemmer i § 50 tredje ledd at det ved lov kan fastsettes regler om stemmerett for ellers stemmeberettigede personer som åpenbart lider av alvorlig sjelelig svekkelse eller nedsatt bevissthet. Slike regler var tatt inn i § 41 annet ledd i den tidligere valgloven. I proposisjonen er slike regler ikke videreført, fordi Grunnloven § 50 tredje ledd var foreslått opphevet i grunnlovsforslag nr. 7 forslag B.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at man har åpnet for forsøk med valg til kommunestyre på ulike tidspunkt. Komiteen anser slike forsøk som interessante ikke

minst med tanke på virkningen på velgeroppslutning og interesse for lokale spørsmål, og vil avvente erfaringene.

Komiteen finner det på det nåværende tidspunkt ikke aktuelt å gå inn for en felles valgdag for alle tre valg.

Som følge av at grunnlovsforslag nr. 7 forslag B om å oppheve Grunnloven § 50 tredje ledd, ikke ble bifalt av Stortinget 26. mai 2003, har komiteen i § 9-5 nytt femte ledd videreført valglovens tidligere regler på dette området.

3.8 Opptelling, protokollering mv.

§ 10-6 fjerde ledd, som ble endret ved lov av 10. januar 2003 nr. 4, bestemmer at ved fylkestingsvalget skal fylkesvalgstyrene i forbindelse med valgoppgjøret registrere rettinger velgerne har gjort på stemmesedlene. Videre er det bestemt at hver listes stemmetall finnes ved å telle hvor mange stemmesedler som er avgitt til hver liste, sammenlagt for alle kommunene i fylket. Det foreslås tilføyd at disse bestemmelsene også skal gjelde ved stortingsvalg.

§ 10-7 tredje ledd tilføyes at fylkesvalgstyret også ved stortingsvalg skal føre protokoll i forbindelse med kontrollen med valgstyrets gjennomføring av valget, samt valgoppgjøret. Kopi av protokollen skal ved stortingsvalg sendes Stortinget og riksvvalgstyret.

I § 10-8 første ledd tilføyes at valgstyret ved stortingsvalg skal sende nærmere bestemt materiell til fylkesvalgstyret. Det tilføyes et annet ledd om at Oslo kommune skal sende det samme materialet til fylkesmannen ved stortingsvalg.

§ 10-9 første ledd tilføyes at fylkesvalgstyret skal kontrollere gjennomføringen av stortingsvalg i kommunene på grunnlag av det materiell det får tilsendt etter § 10-8. Det tilføyes et annet ledd om at for Oslo kommune gjennomføres kontrollen ved stortingsvalg av fylkesmannen. Innholdsmessig er bestemmelsene i samsvar med den tidligere valglov.

3.9 Mandatfordelingen og kandidat kåringen

Det vises til omtale foran under "Mandatfordelingen mellom valgdistriktene ved stortingsvalg".

I § 11-1 foreslås bestemt at landet deles inn i 19 valgdistrikt ved stortingsvalg og at hvert fylke utgjør et valgdistrikt. Begge elementer følger nå av Grunnloven § 58. Den tidligere valgloven hadde ikke slike bestemmelser. Forslaget forutsetter at Grunnloven § 57 endres i henhold til grunnlovsforslag nr. 7 forslag D, der det i siste ledd heter at nærmere bestemmelser om rikets inndeling i valgdistrikter og mandatenes fordeling på valgdistriktene fastsettes ved lov.

I § 11-2 foreslås bestemt at det skal velges 169 representanter til Stortinget og at av disse velges 150 som distriktsrepresentanter og 19 som utjevningsrepresentanter. Videre at det skal velges en utjevnings-

representant fra hvert valgdistrikt. Det forutsettes at Grunnloven § 57 endres i henhold til grunnlovsforslag nr. 7 forslag D, der de samme bestemmelser er tatt inn. Den tidligere valgloven hadde ikke slike bestemmelser.

§ 11-3 gjelder fordelingen av mandatene på valgdistriktene. I første ledd foreslås bestemt at samtlige stortingsmandater skal fordeles på valgdistriktene, og at fordelingen foretas av departementet hvert åttende år. I proposisjonen er det forutsatt at Grunnloven § 57 endres i henhold til grunnlovsforslag nr. 7 forslag D alternativ 2.

I § 11-3 annet ledd foreslås at hvert valgdistrikts fordelingstall fastsettes ved at antallet innbyggere i valgdistriktet ved nest siste årsskifte før det aktuelle stortingsvalget adderes med antall kvadratkilometer i valgdistriktet multiplisert med 1,8. Dette bygger på femte ledd i grunnlovsforslag nr. 7 forslag D alternativ 2.

Utvalget har ikke diskutert hvilken fremgangsmåte som skal brukes for å fordele mandatene på valgdistriktene i forhold til deres forholdsmessige andel av henholdsvis innbyggertall og areal. Departementet foreslår å bruke den rene oddetallsrekken (St. Laguës rene metode) med delingstallene 1-3-5-7 osv. for denne fordelingen. Denne metoden likestiller små og store enheter. Ved den geografiske mandatfordelingen som her skal skje, finnes det ikke argumenter for å favorisere store enheter. I samsvar med dette foreslås i § 11-3 tredje ledd at hvert valgdistrikts fordelingstall skal divideres med 1-3-5-7 osv. De kvotienter som fremkommer nummeres fortløpende. Representantplassene fordeles på fylkene på grunnlag av de fremkomne kvotienter. Representantplass nr. 1 tilfaller det fylket som har den største kvotienten, osv.

§ 11-4 gjelder fordelingen av distriktsmandatene mellom valglistene ved stortingsvalg. I første ledd foreslås at av det antall mandater som hvert valgdistrikt skal ha i henhold til § 11-3, skal alle unntatt ett fordeles som distriktsmandater. Det siste mandatet fordeles av riksvvalgstyret som utjevningsmandat. Ifølge annet ledd skal fylkesvalgstyret foreta valgoppgjør for fylket. Mandatfordelingen skal skje i henhold til St. Laguës modifiserte metode. Tredje ledd beskriver denne metoden, som innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1,4-3-5-7 osv. Dette er den samme fordelingsmetode som Grunnloven nå foreskriver i § 59 fjerde ledd. I grunnlovsforslag nr. 7 forslag F er metoden tatt inn i § 59 annet ledd. Selv om Grunnloven beskriver St. Laguës modifiserte metode, foreslår departementet at beskrivelsen også tas inn i valgloven, bl.a. fordi valgoppgjøret også ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg skal foretas etter samme metode.

§ 11-5 gjelder kåring av kandidater til distriktsmandatene ved stortingsvalg. I annet ledd er foreslått at kandidater på listen som har oppnådd et personlig stemmetall på minst åtte pst. av listens totale stemmetall, kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Øvrige kandidater kåres på grunnlag av deres rekkefølge på listen. Det vises til omtale foran under "Personvalget ved stortingsvalg". De øvrige deler av paragrafen er i samsvar med den tidligere valgloven.

§ 11-6 gjelder fordelingen av utjevningsmandatene på partiene og valgdistriktene ved stortingsvalg. Den foreslåtte § 11-6 forutsetter ifølge proposisjonen at Grunnloven § 59 endres i henhold til grunnlovsforslag nr. 7 forslag F alternativ 1. I henhold til dette alternativet vil metoden for fordeling av utjevningsmandatene mellom partiene fortsatt fremgå av Grunnloven, mens nærmere bestemmelser om fordeling av partienes utjevningsmandater på valgdistriktene fastsettes ved lov.

Riksvalgstyret skal fordele utjevningsmandatene mellom partiene i henhold til Grunnloven § 59, jf. § 11-6 annet ledd. Regler om dette skal i henhold til forslag F stå i Grunnloven § 59 fjerde og femte ledd, tilsvarende femte og sjette ledd i någjeldende § 59.

I henhold til § 11-6 tredje ledd skal utjevningsmandatene fordeles med ett på hvert fylke, på følgende måte: For hvert fylke og for hvert parti som har vunnet minst ett utjevningsmandat, tas utgangspunkt i partiets stemmetall i fylket. Har partiet ikke fått noe distriktsmandat, skal partiets stemmetall i fylket legges til grunn. Har partiet fått distriktsmandat, skal partiets stemmetall divideres med et tall som er mer enn det dobbelte av antall distriktsmandater partiet har fått i fylket. Partiets stemmetall eller de fremkomne kvotienter divideres med det gjennomsnittlige antall stemmer per distriktsmandat i vedkommende fylke. De fremkomne kvotientene for samtlige fylker og for samtlige partier som har vunnet minst ett utjevningsmandat, ordnes etter størrelse. Utjevningsmandat nr. 1 tildeles det parti og det fylke som etter beregningen har den største kvotienten, osv. Når et fylke er blitt tildelt et utjevningsmandat, kommer det ikke i betraktning ved de videre beregningene. Når et parti har fått det antall utjevningsmandater det skal ha i henhold til fordelingen etter annet ledd, kommer partiet ikke i betraktning ved de videre beregningene. Denne metoden er i samsvar med utvalgets forslag. Departementet bemerker at selv om metoden kan synes noe komplisert, gir den en rettfærdig fordeling av utjevningsmandatene, når en ser hen til partienes oppslutning i de ulike valgdistriktene.

§ 11-7 gjelder kåring av kandidater til utjevningsmandatene. Bestemmelsen er i samsvar med gjeldende rett for så vidt som kåringen skjer i fortsatt rekke-

følge etter samme prinsipper som gjelder for kåring av kandidatene til distriktsmandatene.

§ 11-8 handler om fullmakter til de valgte stortingsrepresentantene og er forenklet i forhold til tidligere valglov. Det foreslås at fullmaktene skal sendes til Stortinget, i stedet for - som tidligere - til den som er valgt som første representant i hvert fylke.

§ 11-9 handler om underretning til de valgte stortingsrepresentantene. Innholdet er i det vesentlige i samsvar med tidligere valglov.

§ 11-10 første ledd og § 11-12 første ledd, som begge ble endret ved lov av 10. januar 2003 nr. 4, viser nå til Grunnloven § 59 fjerde ledd når det gjelder innholdet i St. Laguës modifiserte metode. Etter grunnlovsforslag nr. 7 forslag F er vedtatt, er denne henvisningen feil, og det er i stedet foreslått å vise til valgloven § 11-4.

Komiteens merknader

Komiteen viser til vedtak i Stortinget 26. mai 2003, som innebærer at grunnlovsforslag nr. 7 forslagene D og F henholdsvis alternativ 2 og 1 til §§ 57 og 59, i tråd med proposisjonens forutsetning, legges til grunn for utformingen av bestemmelsene i valgloven.

Når det gjelder § 11-5 om kåring av kandidater til distriktsmandatene, vises det til merknadene under punkt 3.6 foran.

3.10 Prøving av valgets gyldighet. Klage

I første omgang kontrollerer fylkesvalgstyrene kommunenes forberedelse og gjennomføring av stortingsvalget, jf. § 10-9 i denne innstilling. Stortinget foretar den endelige kontrollen med valget, jf. Grunnloven § 64, hvorav følger at Stortinget av eget tiltak skal bedømme om representantene og vararepresentantene er lovlig valgt. For øvrig følger det direkte av Grunnloven § 55 at valgstyrenes kjennelser i tvister om stemmerett kan klages inn for Stortinget. Etter den tidligere valglov kunne også forberedelse og gjennomføring av valget påklages til Stortinget. Alle klager måtte være skriftlige og kommet inn til en av valgmyndighetene innen kl. 15 første onsdag etter valgdagen. Klagen ble sendt til departementet, som avga uttalelse om klagen i brev til Stortinget. Den tidligere valgloven bygde på at Stortinget selv fattet vedtak i alle klagesaker ved stortingsvalg og at slike avgjørelser først kunne tas etter valget.

Etter departementets syn er det tungtveiende hensyn som taler for å gi en sentral instans myndighet til å ta stilling til klagesaker før valget, og før det nye Stortinget avgjør klagen med endelig virkning. I dag hindrer klagesystemet dette. Det vil være ønskelig å forebygge tvil om hvorvidt valget vil kunne bli gyldig så langt det lar seg gjøre uten å stride mot det

prinsipp at Stortinget tar stilling til gyldigheten av valget.

Grunnloven § 55 er til hinder for at departementet tar avgjørelser i saker vedrørende spørsmål om stemmerett. Departementet skal - som tidligere - avgi uttalelse til Stortinget om slike klagesaker. For øvrig antas Grunnloven ikke å være til hinder for at andre valgorganer enn Stortinget kontrollerer valgavviklingen og herunder retter opp feil ved å omgjøre avgjørelser. Et valgorgan kan imidlertid ikke omgjøre en avgjørelse med bindende virkning for Stortinget. Stortinget kan omgjøre alle avgjørelser av underordnede valgorganer. Slike saker er langt på vei av forvaltningsmessig karakter, der juridiske vurderinger står sentralt. Det er derfor grunn til å anta at det vil være et fåtall saker der departementet vil komme til avgjørelser som avviker vesentlig fra Stortingets standpunkt, anfører departementet.

På denne bakgrunn foreslås bestemt i § 13-1 fjerde ledd at departementet gjøres til klageinstans for alle andre valgklager enn de som gjelder stemmerett og retten til å avgi stemme. Departementet avgjør klagen så snart som mulig og med bindende virkning for valgmyndighetene. Det foreslås også at departementet kan oppheve valgstyrenes og fylkesvalgstyrenes avgjørelser av eget tiltak, etter de generelle reglene i forvaltningsloven § 35. Departementet skal oversende avgjørelsene i klagesakene til Stortinget, som kan overprøve dem som en del av prøvingen av valgets gyldighet.

I den nye valgloven § 6-8 er det bestemt at klage med krav om endring av valgstyrets eller fylkesvalgstyrets vedtak om å godkjenne eller forkaste et listeforslag, må fremsettes innen sju dager etter offentliggjøringen av overskriftene på de godkjente valglistene. For øvrig gjelder bestemmelsene om valgklager i kapittel 13, det vil bl. a. si at departementet er klageinstans. § 6-8 blir gjeldende også for stortingsvalg ved at valglovens virkeområde blir forandret ifølge § 1-2 i denne innstilling.

§ 13-1 første ledd om hva som kan påklages og hvem som har klagerett, er i samsvar med den tidligere valgloven.

Utvalget mener at klagefristen ved stortingsvalg på to dager etter valgdagen er urimelig kort, og foreslår den endret til sju dager etter valgdagen. Departementet er enig i at fristen på to dager er svært kort, og anfører videre at det vil være en forenkling om reglene gjøres like for alle valg. Det foreslår at fristen for klage over forhold på valgdagen samt manntallet blir satt til sju dager etter valgdagen og fristen for klage over fylkesvalgstyrets valgoppgjør til sju dager etter at valgoppgjøret er ferdig, jf. § 13-1 annet ledd. Tilsvarende klagefrist ved fylkestings- og kommunestyrevalg er satt til sju dager i den nye valgloven § 13-2.

I § 13-3 første ledd er det foreslått bestemt at det nyvalgte Stortinget treffer vedtak om stortingsvalget er gyldig. Dette følger for øvrig av Grunnloven § 64.

Ifølge § 13-3 annet ledd skal Stortinget sørge for at feil blir rettet i den utstrekning det er mulig. Stortinget kan enten selv rette feil eller pålegge andre å rette feil, f.eks. pålegge et fylkesvalgstyre å holde ny opptelling eller nytt valgoppgjør. Dette er i samsvar med den tidligere valgloven.

Den tidligere valgloven hadde i §§ 72 og 73 regler om hvilke feil som kunne føre til at Stortinget kjente valget ugyldig. Denne oppregningen er i § 13-3 tredje ledd foreslått sløyfet og erstattet med uttrykksmåten "det er begått feil". Tilsvarende endring for fylkestingsvalg og kommunestyrevalg er gjort i den nye valgloven § 13-4. Ifølge § 77 i den tidligere valglov var feilene ugyldighetsgrunner "dersom det finnes antakelig at de har hatt innflytelse på utfallet av valget". Dette er videreført i § 13-3 tredje ledd med formuleringen "feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget". Men det er foreslått at Stortinget ikke lenger skal kjenne et valg ugyldig hvis det er mulig å rette en feil. Ugyldighet blir dermed ikke lenger et vilkår for at Stortinget kan påby feil rettet, men et vilkår for at Stortinget kan påby omvalg, jf. fjerde ledd. Den tidligere regelen om at Stortinget i særlige tilfelle kan påby omvalg også i kommuner som ikke er rammet av feil, er videreført i fjerde ledd.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg departementets vurdering av at det er tungtveiende hensyn som taler for å gi en sentral instans myndighet til å ta stilling til klagesaker før valget, og før det nye Stortinget avgjør klagen med endelig virkning. Dette unntatt avgjørelser i saker vedrørende spørsmål om stemmerett, jf. Grunnloven § 55. Komiteen har forståelse for dette, men stiller seg tvilende til om departementet bør være denne instansen. Komiteen viser til at valgstyrene er politisk oppnevnte organer. At departementet skal kunne overprøve valgstyrenes avgjørelser, reiser prinsipielle spørsmål som krever nærmere utredning.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering av alternative løsninger når det gjelder hvilken instans som skal gis myndighet til å ta stilling til klagesaker før valget og før det nye Stortinget avgjør klagen med endelig virkning, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte."

I sin tilråding har komiteen omformulert proposisjonens forslag til § 13-1 fjerde ledd i samsvar med dette.

3.11 Nytt valgoppgjør i perioden

§ 14-1 er innholdsmessig forutsatt å være i samsvar med § 83 i den tidligere valgloven, som derfor foreslås opphevet.

3.12 Dekning av utgifter

Det foreslås i § 15-9 at statskassen dekker utgifter til kommunenes og fylkeskommunenes lovpålagte virksomhet ved stortingsvalg. Hittil har refusjonen vært øremerket, men departementet foreslår at den legges inn i inntektssystemet. Innlemmingen vil innebære at kommunesektoren som helhet fullt ut får dekket sine utgifter ved stortingsvalg. Den enkelte kommune vil imidlertid ikke ha krav på å få dekket sine utgifter krone for krone.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at avvikling av stortingsvalg er en statlig oppgave der gjennomføringen er pålagt kommunene og hvor den enkelte kommune har liten mulighet for selv å påvirke sine utgifter. Komiteen anser det derfor rimelig at staten gir kommunene full kompensasjon for utgifter i forbindelse med avvikling av stortingsvalg. Dette må innebære at det gis en realistisk dekning av utgifter både til gjennomføringen av selve valget og arbeidet med forhåndsstemming.

3.13 Overtakelse av såkalt "døde" partier

I en merknad i Innst. O. nr. 81 (2001-2002) ba komiteen regjeringen vurdere om det bør gjøres ytterligere innstramminger slik at "døde" partier ikke på en vedtektsstridig måte blir overtatt av andre politiske grupperinger som ikke selv makter eller forsøker å fremskaffe de nødvendige underskrifter for et nytt politisk parti. I brev av 14. november 2002, som er trykt som vedlegg til Innst. O. nr. 46 (2002-2003), vurderer departementet denne problemstillingen i lys av de nye regler som er tatt inn i valgloven. Etter departementets syn viser gjennomgangen av det vedtatte regelverket at det er tilstrekkelig strengt til å imøtekomme de krav komiteen synes å ville stille i henhold til Innst. O. nr. 81 (2001-2002).

3.14 Folkeavstemninger, innbyggerinitiativ m.m.

Folkeavstemninger

Spørsmålet om lovfesting av regler for gjennomføring av lokale folkeavstemninger var et sentralt spørsmål for Valglovutvalget. Departementet er i utgangspunktet positiv til at kommunene og fylkeskommunene bruker lokale folkeavstemninger når de selv finner dette hensiktsmessig. Dagens lovgivning er ikke til hinder for dette. Kommunene og fylkeskommunene kan imidlertid ikke avholde rettslig bindende avstemninger. Det er noe uklart for departe-

mentet om utvalget ønsker å åpne for dette. Departementet finner det i denne sammenheng nyttig å skille mellom "politisk bindende" og "formelt bindende". Formelt bindende lokale folkeavstemninger representerer noe helt nytt i vårt representative demokrati. Å overdra myndighet til folkeavstemning reiser en rekke prinsipielle problemstillinger. For kommunene og fylkeskommunene vil det etter departementets syn kunne virke hemmende på bruken av rådgivende folkeavstemninger dersom det fastsettes bindende regler for gjennomføringen. Departementet kan ikke se noe reelt behov for statlige regler om lokale folkeavstemninger og fremmer derfor ikke noe forslag om dette.

Innbyggerinitiativ

Begrepet innbyggerinitiativ retter seg mot en ordning der innbyggerne kan kreve et spørsmål behandlet av de folkevalgte organer. Gjeldende rett har ikke regler om innbyggerinitiativ. Utvalget går inn for at det tas inn slike regler i kommuneloven. Det vises til at folkeavstemninger er en beslutningsmetode som har til hensikt å ta politiske beslutninger på siden av det representative systemet, mens formålet med innbyggerinitiativ er det motsatte, nemlig å få satt saker på den politiske dagsorden i det representative systemet.

Departementet deler utvalgets og flertallet av høringsinstansenes oppfatning om at innbyggerinitiativ kan være et godt alternativ til folkeavstemninger, for å sette spørsmål innbyggerne er opptatt av på den politiske dagsorden.

Departementet foreslår at det innføres en regel om innbyggerinitiativ i kommuneloven, utformet slik at kommunestyret eller fylkestinget forpliktes til å ta stilling i en sak som berører deres kompetanseområde, dersom minst to prosent av innbyggerne, alternativt 300 i kommunen eller 500 i fylket krever det.

Spørsmålet skal etter forslaget tas opp til behandling senest seks måneder etter at initiativet ble fremmet.

Det foreslås en karantenetid på fire år fra forslaget sist ble fremmet, til en sak kan fremmes på nytt.

Forslag skal ikke kunne fremmes dersom det har samme innhold som et forslag som ligger til behandling i kommunestyret eller fylkestinget.

Departementet påpeker at kommunestyret eller fylkestinget selvsagt vil stå fritt til å nedstemme et forslag som settes frem gjennom innbyggerinitiativ og ser det som naturlig at et slikt vedtak ikke skal kunne påklages.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at Valglovutvalget utarbeidet forslag til regler for kommunale folkeavstemninger som utvalget foreslo å ta inn i kommuneloven, og

at Regjeringen i proposisjonen avviser forslaget med den begrunnelse at viktige prinsipielle konsekvenser av eventuelle bindende folkeavstemninger ikke er utredet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er enig i at innføring av felles regelverk for lokale folkeavstemninger krever en grundigere utredning. Samtidig mener dette flertallet at flere utviklingstrekk, både nasjonalt og internasjonalt, taler for en grundig utredning av problemstillinger knyttet til lokale folkeavstemninger og deres virkning på lokaldemokratiet. Erfaringer fra andre land bør inngå som en del av utredningen. Likeledes bør det redegjøres for ulike modeller som for eksempel den som er valgt for Nesodden kommune, der innbyggerne kan kreve en sak opp til folkeavstemning ved å samle inn et bestemt antall underskrifter. Resultatet av utredningen forutsettes lagt fram for Stortinget på egnet måte.

Dette flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede problemstillinger knyttet til lokale folkeavstemninger. Utredningen skal både omfatte prinsipielle konsekvenser av bindende folkeavstemninger, og belyse hvilke virkninger en modell der et bestemt antall innbyggere i en kommune kan kreve en sak opp til folkeavstemning, kan ha for lokaldemokratiet.

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte legge fram resultatet av utredningen."

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, stiller seg positive til Regjeringens forslag om å innta bestemmelser i kommuneloven om innbyggerinitiativ. Dette kan være et positivt tiltak til å øke det politiske engasjementet på lokalt plan, hvor innbyggerne kan få satt saker som de er opptatt av på dagsorden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er også av den oppfatning at man i politisk arbeid må ta i bruk folkeavstemninger som et viktig virkemiddel for å bedre kommunikasjonen mellom velgere og politikere i den perioden som er mellom valgene. Ved å benytte folkeavstemninger som et virkemiddel i det politiske arbeidet, vil politikerne bidra til å øke det politiske engasjementet blant folk flest ved at de inviteres til å ta stilling til aktuelle politiske spørsmål som berører deres hverdag. Folkeavstemninger bør derfor benyttes ofte og spesielt ved spørsmål som det er stor politisk uenighet om. Dis-

se medlemmer er av den oppfatning at folkeavstemninger skal være bindende og at de skal avholdes dersom 1/3 av kommunestyrets medlemmer krever det.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Kapitteloverskriften i foreslått Kapittel 6A i kommuneloven - Innbyggerinitiativ skal lyde :

Kapittel 6A-6B Innbyggerinitiativ/
Folkeavstemninger

Ny § 39b skal lyde:

Dersom 1/3 av kommunestyrets medlemmer ønsker å legge et spørsmål som er til politisk behandling ut til folkeavstemning, skal dette gjøres. Resultatet av folkeavstemningen er bindende for videre politisk behandling i kommunen."

4. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

I valgloven gjøres følgende endringer:

§ 7-2 nytt første ledd skal lyde:

(1) Velgeren kan ved alle valg gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme. Dette gjøres ved å sette et merke ved kandidatens navn.

11-5 skal lyde:

§ 11-5 Kåring av kandidater til distriktsmandatene ved stortingsvalg

(1) Når det er avgjort hvor mange distriktsmandater en valgliste skal ha, fordeler fylkesvalgstyret disse kandidatene på listen. Kandidater som ikke er valgbare settes ut av betraktning.

(2) Kandidater på listen som har oppnådd et personlig stemmetall på minst åtte prosent av listens totale stemmetall, kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Øvrige kandidater kåres på grunnlag av deres rekkefølge på listen.

(3) Hver liste skal så vidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av tre. Kandidatene til vararepresentantplassene fordeles på samme måte som representantene etter annet ledd.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

I kommuneloven gjøres følgende endring:

Kapitteloverskriften i foreslått Kapittel 6A i kommuneloven - Innbyggerinitiativ skal lyde :

Kapittel 6A-6B Innbyggerinitiativ/
Folkeavstemninger

Ny § 39b skal lyde:

Dersom 1/3 av kommunestyrets medlemmer ønsker å legge et spørsmål som er til politisk behandling ut til folkeavstemning, skal dette gjøres. Resultatet av folkeavstemningen er bindende for videre politisk behandling i kommunen.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader og rår Odelstinget til å gjøre slike

vedtak:

A.

Vedtak til lov

om endringer i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til fylkesting og kommunestyre (valgloven)

I

I lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til fylkesting og kommunestyre (valgloven) gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om valg til *Stortinget*, fylkesting og kommunestyre (valgloven)

§ 1-1 skal lyde:

§ 1-1 Lovens formål

Formålet med loven er å legge forholdene til rette slik at borgerne ved frie, direkte og hemmelige valg skal kunne velge sine representanter til *Stortinget*, fylkesting og kommunestyre.

§ 1-2 første ledd skal lyde:

(1) Denne loven gjelder ved

- a) valg av representanter til *Stortinget*,
- b) valg av representanter til fylkesting og
- c) valg av representanter til kommunestyre.

§ 2-1 skal lyde:

§ 2-1 Stemmerett ved stortingsvalg

(1) Stemmerett ved stortingsvalg har norske statsborgere som oppfyller følgende vilkår:

- a) vedkommende vil ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret,
- b) vedkommende har ikke mistet stemmeretten etter Grunnloven § 53 og
- c) vedkommende er, eller har noen gang vært, folkereregistrert som bosatt i Norge.

(2) Ansatte i diplomatiet eller konsulatvesenet og deres husstand har stemmerett uavhengig av vilkåret i bokstav c.

(3) For å utøve stemmeretten må velgeren være innført i manntallet i en kommune på valgdagen.

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 Stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg

(1) Stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg har de som har stemmerett ved stortingsvalg etter § 2-1.

(2) I tillegg har personer som ikke er norske statsborgere, men som for øvrig fyller vilkårene i § 2-1, stemmerett dersom de

- a) har stått innført i folkeregisteret som bosatt i Norge de tre siste årene før valgdagen, eller
- b) er statsborger i et annet nordisk land og er blitt folkereregistrert som bosatt i Norge senest 31. mai i valgåret.

(3) For å utøve stemmeretten må velgeren være innført i manntallet i en kommune på valgdagen.

§ 3-1 skal lyde:

§ 3-1 Valgbarhet ved stortingsvalg

(1) Valgbar til *Stortinget* og pliktig til å ta imot valg er alle som har stemmerett ved valget, og som ikke er utelukket eller fritatt.

(2) Utelukket fra valg til *Stortinget* er

- a) ansatte i departementene med unntak av statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere,
- b) dommere i Høyesterett og
- c) ansatte i diplomatiet eller konsulatvesenet.

(3) Om en person skal utelukkes fra valg til *Stortinget* avhenger av om vedkommende innehar stillingen på valgdagen.

§ 3-2 skal lyde:

§ 3-2 Rett til å kreve fritak fra stortingsvalg

(1) Rett til å kreve seg fritatt fra valg til *Stortinget* har

- a) den som er stemmeberettiget i et annet valgdistrikt enn der vedkommende er satt opp som kandidat på listeforslag,
- b) den som har møtt som representant på alle *Storting* etter forrige valg, og
- c) den som er ført opp som kandidat på et listeforslag som er satt frem av noen andre enn et registrert politisk parti vedkommende er medlem av.

(2) Kandidater som er satt opp på listeforslag må søke om fritak innen den frist fylkesvalgstyret setter, ellers tapes retten til å strykes av listeforslaget.

(3) En valgt representant eller vararepresentant som ikke plikter å motta valget, må sende skriftlig melding om valget mottas eller ikke, innen tre dager

etter å ha mottatt melding om valget fra fylkesvalgstyret. Ellers anses valget mottatt.

§ 4-4 skal lyde:

§ 4-4 Riksvalgstyret

(1) I de år det avholdes stortingsvalg oppnevner Kongen et riksvalgstyre. Riksvalgstyret skal fordele de stortingsmandatene som er utjevningsmandater.

(2) Riksvalgstyret skal ha minst fem medlemmer med varamedlemmer. Kongen oppnevner leder og nestleder, og bestemmer hvem som skal fungere som arbeidshjelp.

(3) Møtene i riksvalgstyret holdes for åpne dører.

§ 6-1 første ledd første og andre punktum skal lyde:

(1) Fristen for innlevering av listeforslag er 31. mars i valgåret. Listeforslaget anses for innlevert når det er kommet inn til kommunen ved kommunestyrevalg og til fylkeskommunen ved stortingsvalg og fylkestingsvalg.

§ 6-2 første ledd skal lyde:

(1) Ved stortingsvalg skal listeforslaget være utfyllt i rekkefølge med navnet på så mange kandidater som det skal velges representanter til Stortinget fra fylket. Forslaget kan i tillegg inneholde inntil seks andre navn.

§ 6-3 annet ledd bokstav a skal lyde:

a) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg skal listeforslaget være underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket ved det aktuelle valget.

§ 7-1 første ledd skal lyde:

(1) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg sørger fylkesvalgstyret for at det blir trykt stemmesedler for alle godkjente valglister i fylket før forhåndsstemmegivningen starter innenriks.

§ 7-2 nytt første ledd skal lyde:

(1) Velgeren kan ved stortingsvalg endre rekkefølgen kandidatene er satt opp i på stemmeseddelen. Dette gjøres ved å sette nummer ved kandidatnavnet. Velgeren kan også stryke kandidatnavn ved å sette en strek over navnet.

Nåværende første, annet og tredje ledd blir annet, tredje og nytt fjerde ledd.

§ 9-1 skal lyde:

§ 9-1 Tidspunktet for valgene

(1) Valg av representanter til Stortinget skal holdes i alle kommuner på en og samme dag i september måned i det siste året av hver stortingsperiode.

(2) Valg av representanter til fylkesting og kommunestyre skal holdes i alle kommuner på en og samme dag i september måned hvert fjerde år. Valgene holdes i det andre året av hver stortingsperiode.

§ 9-5 nytt femte ledd skal lyde:

(5) Finner stemmestyret grunn til å anta at velgeren lider av alvorlig sjelelig svekkelse eller nedsatt bevissthet, skal en forholde seg som beskrevet i fjerde ledd. I tillegg skal stemmestyret påføre omslagskonvolutten en begrunnelse for hvorfor stemmegivningen er lagt til side, og om avgjørelsen er enstemmig. Valgstyret avgjør om stemmegivningen skal godkjennes.

Nåværende femte ledd blir nytt sjettede ledd.

§ 10-6 fjerde ledd skal lyde:

(4) Ved stortingsvalget og fylkestingsvalget skal fylkesvalgstyrene i forbindelse med valgoppgjøret registrere rettinger velgerne har gjort på stemmesedlene. Hver listes stemmetall finnes ved å telle hvor mange stemmesedler som er avgitt til hver liste, sammenlagt for alle kommunene i fylket.

§ 10-7 tredje ledd skal lyde:

(3) Fylkesvalgstyret skal føre protokoll i forbindelse med kontrollen med valgstyrets gjennomføring av stortingsvalg og fylkestingsvalg, samt valgoppgjøret. Bekreftet kopi av fylkesvalgstyrets protokoll skal ved stortingsvalg sendes Stortinget og riksvalgstyret.

§ 10-8 skal lyde:

§ 10-8 Oversending av materiell ved stortingsvalg og fylkestingsvalg

(1) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg skal valgstyret så snart som mulig sende følgende materiell til fylkesvalgstyret:

- alle godkjente stemmesedler, sortert på urettede og rettede, de som er avgitt på valgtinget og de som er avgitt på forhånd hver for seg,
- alle stemmegivninger og stemmesedler valgstyret har forkastet,
- alle valgkort fra forhåndsstemmegivningen,
- alle omslagskonvolutter fra forhåndsstemmegivningen utenriks og på Svalbard og Jan Mayen,
- bekreftet avskrift av det som er protokollert i forbindelse med valget, og
- kopi av innkomne klager.

(2) Oslo kommune skal sende det materiellet som er omtalt i første ledd til Fylkesmannen, så snart valgoppgjøret ved stortingsvalget er avsluttet.

(3) Materiellet skal pakkes i god orden i forsvarlig forseglede emballasje, og sendes på hurtigst betryggende måte.

§ 10-9 skal lyde:

§ 10-9 Fylkesvalgstyrets kontroll ved *stortingsvalg* og fylkestingsvalg

(1) Fylkesvalgstyret skal kontrollere gjennomføringen av *stortingsvalg* og fylkestingsvalg i kommunene med grunnlag i det materiell det får tilsendt etter § 10-8. Dersom fylkesvalgstyret finner feil ved valgstyrets avgjørelser om å godkjenne eller forkaste stemmegivninger eller stemmesedler, eller feil i valgstyrets opptelling, skal feilene rettes.

(2) I Oslo kommune gjennomføres kontrollen av *stortingsvalg* av Fylkesmannen. Dersom Fylkesmannen finner feil ved valgstyrets avgjørelser om å godkjenne eller forkaste stemmegivninger eller stemmesedler, eller feil i valgstyrets opptelling, skal feilene protokolleres. Bekreftet kopi av Fylkesmannens protokoll skal sendes Stortinget og riksvalegstyret.

§ 11-1 skal lyde:

§ 11-1 Valgdistriktene ved *stortingsvalg*

Landet deles inn i 19 valgdistrikt. Hvert fylke utgjør et valgdistrikt.

§ 11-2 skal lyde:

§ 11-2 Antall stortingsrepresentanter. Distriktsrepresentanter og utjevningsrepresentanter

(1) Det skal velges 169 representanter til Stortinget.

(2) Av disse velges 150 som distriktsrepresentanter og 19 som utjevningsrepresentanter. Det skal velges en utjevningsrepresentant fra hvert valgdistrikt.

§ 11-3 skal lyde:

§ 11-3 Fordeling av mandatene på valgdistriktene ved *stortingsvalg*

(1) Samtlige stortingsmandater skal fordeles på valgdistriktene. Fordelingen foretas av departementet hvert åttende år.

(2) Hvert valgdistrikts fordelingstall fastsettes ved at antallet innbyggere i valgdistriktet ved nest siste årsskifte før det aktuelle stortingsvalget adderes med antall kvadratkilometer i valgdistriktet multiplisert med 1,8.

(3) Hvert valgdistrikts fordelingstall divideres med 1-3-5-7 osv. De kvotienter som fremkommer nummereres fortløpende. Representantplassene fordeles på fylkene på grunnlag av de fremkomne kvotientene. Representantplass nr. 1 tilfaller det fylket som har den største kvotienten. Representantplass nr. 2 tilfaller det fylket som har den nest største kvotienten osv. Dersom to eller flere fylker har samme kvotient, tilfaller representantplassen det fylket som har det høyeste fordelingstallet.

(4) Departementet underretter Stortinget om utfallet av mandatfordelingen.

§ 11-4 skal lyde:

§ 11-4 Fordeling av distriktsmandatene mellom valglister ved *stortingsvalg*

(1) Av det antall mandater hvert valgdistrikt skal ha i henhold til § 11-3, blir alle med unntak av ett å fordele som distriktsmandater. Det siste mandatet fordeles av riksvalegstyret som utjevningsmandat.

(2) Fylkesvalgstyret skal foreta valgoppgjør for fylket og fordele fylkets distriktsmandater mellom listene. Mandatfordelingen skjer i henhold til St. Laguës modifiserte metode.

(3) St. Laguës modifiserte metode innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1,4-3-5-7 osv. Hvert stemmetall skal divideres så mange ganger som det er nødvendig for å finne det antall mandater listen skal ha. Det første mandatet tilfaller den listen som har den største kvotienten. Det andre mandatet tilfaller den listen som har den nest største kvotienten osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller mandatet den av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste mandatet skal tilfalle.

§ 11-5 skal lyde:

§ 11-5 Kåring av kandidater til distriktsmandatene ved *stortingsvalg*

(1) Når det er avgjort hvor mange distriktsmandater en valgliste skal ha, fordeler fylkesvalgstyret disse til kandidatene på listen. Kandidater som ikke er valgbare, settes ut av betraktning. Kandidatkåringen foregår på følgende måte: Først telles de navn som er oppført som nr. 1 på stemmesedlene. Den kandidaten som har flest oppføringer blir valgt. Deretter telles de navn som er oppført som nr. 2 på stemmesedlene. Den kandidaten som har flest oppføringer når man legger sammen resultatene fra første og andre opptelling, blir valgt. Opptellingene fortsetter på samme måte inntil alle de representantplassene listen skal ha, er besatt. Oppnår flere kandidater samme resultat, er den opprinnelige rekkefølgen på listen avgjørende.

(2) Hver liste skal så vidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av tre. Kandidatene til vararepresentantplassene fordeles på samme måte som representantene etter første ledd.

§ 11-6 skal lyde:

§ 11-6 Fordelingen av utjevningsmandatene på partiene og valgdistriktene ved *stortingsvalg*

(1) Riksvalegstyret skal foreta valgoppgjør for fordeling av utjevningsmandatene på grunnlag av de utskrifter som er sendt inn fra fylkesvalgstyrene.

(2) Riksvalegstyret fordeler utjevningsmandatene mellom partiene i henhold til Grunnloven § 59.

(3) Riksvalgstyret fordeler partienes utjevningsmandater med ett på hvert fylke, på følgende måte:

- a) For hvert fylke og for hvert parti som har vunnet minst ett utjevningsmandat, tas utgangspunkt i partiets stemmetall i fylket. Har partiet ikke fått noe distriktsmandat, skal partiets stemmetall i fylket legges til grunn. Har partiet fått distriktsmandat, skal partiets stemmetall divideres med et tall som er én mer enn det dobbelte av antall distriktsmandater partiet har fått i fylket. Partiets stemmetall eller de fremkomne kvotienter divideres med det gjennomsnittlige antall stemmer per distriktsmandat i vedkommende fylke.
- b) De fremkomne kvotientene for samtlige fylker og for samtlige partier som har vunnet minst ett utjevningsmandat, ordnes etter størrelse. Er flere kvotienter like store, er antall stemmer i vedkommende fylker avgjørende. I tilfelle stemmelikhet avgjøres rekkefølgen ved loddtrekning.
- c) Utjevningsmandat nr. 1 tildeles det partiet og det fylket som etter beregningen foran har den største kvotienten. Utjevningsmandat nr. 2 tildeles det partiet og det fylket som har den nest største kvotienten osv.
- d) Når et fylke er blitt tildelt et utjevningsmandat, kommer det ikke i betraktning ved de videre beregningene. Når et parti har fått det antall utjevningsmandater det skal ha i henhold til fordelingen etter annet ledd, kommer partiet ikke i betraktning ved de videre beregningene. Fordelingen fortsetter for de øvrige fylkene og de øvrige partiene inntil samtlige utjevningsmandater er fordelt.

§ 11-7 skal lyde:

§ 11-7 *Kåring av kandidater til utjevningsmandatene ved stortingsvalg*

Når det er avgjort hvilke partilister som får utjevningsmandater, skal riksvalgstyret utpeke listenes utjevningsrepresentanter og samtlige vararepresentanter. Ved dette oppgjøret ser en bort fra de som allerede er valgt som distriktsrepresentanter, og kårer kandidatene i fortsatt rekkefølge i henhold til § 11-5. Kandidater som ikke er valgbare, settes ut av betraktning.

§ 11-8 skal lyde:

§ 11-8 *Fullmakter til de valgte stortingsrepresentantene*

(1) Riksvalgstyret utferdiger fullmakter for samtlige valgte stortingsrepresentanter og vararepresentanter. Fullmaktene sendes til Stortinget.

(2) Riksvalgstyret skal protokollere resultatet av valgoppgjøret og underrette Stortinget og fylkesvalgstyrene om dette.

§ 11-9 skal lyde:

§ 11-9 *Underretning til de valgte stortingsrepresentantene*

(1) Etter å ha mottatt melding fra riksvalgstyret skal fylkesvalgstyret underrette de valgte representantene og vararepresentantene om valget og opplyse om retten til å søke om fritak fra valg.

(2) Er en kandidat blitt valgt til representant eller vararepresentant fra flere fylker, avgjør vedkommende selv hvilket valg som mottas. Skriftlig erklæring om hvilket valg som mottas skal sendes vedkommende fylkesvalgstyret innen tre dager etter at underretning om valget er mottatt fra fylkesvalgstyrene. Gir ikke vedkommende underretning som nevnt, anses valget mottatt i det fylket hvor vedkommende er stemmeberettiget, eller - hvis vedkommende ikke er stemmeberettiget i noen av fylkene - det fylket som kommer først i alfabetisk orden. Blir det valget vedkommende har mottatt kjent ugyldig, kan vedkommende avgi ny erklæring.

§ 11-10 første ledd skal lyde:

(1) Fylkesvalgstyret skal foreta valgoppgjør ved fylkestingsvalg. Mandatfordelingen skjer i henhold til St. Laguës modifiserte metode etter § 11-4.

§ 11-12 første ledd skal lyde:

(1) Valgstyret skal foreta valgoppgjør ved kommunestyrevalg. Listestemmetallet skal legges til grunn for mandatfordelingen som skjer i henhold til St. Laguës modifiserte metode etter § 11-4.

§ 13-1 skal lyde:

§ 13-1 *Klage ved stortingsvalg*

(1) Alle som har stemmerett, kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Gjelder klagen spørsmål om stemmerett eller om adgangen til å avgi stemme, har også den som ikke er blitt manntallsført, klagerett.

(2) Klage må fremmes innen sju dager etter valg dagen. Klage over fylkesvalgstyrets valgoppgjør må fremmes innen sju dager etter at valgoppgjøret foreligger.

(3) Klagen skal være skriftlig og skal fremsettes for valgstyret, fylkesvalgstyret, Fylkesmannen, departementet eller Stortingets administrasjon.

(4) Stortinget er klageinstans. Departementet skal avgi uttalelse til Stortinget om klagesakene.

§ 13-3 skal lyde:

§ 13-3 *Kontroll av stortingsvalg. Ugyldig valg – omvalg*

(1) Det nyvalgte Stortinget treffer vedtak om stortingsvalget er gyldig.

(2) Stortinget skal sørge for at feil blir rettet i den utstrekning det er mulig.

(3) Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

(4) Når valget i en kommune eller i et fylke er kjent ugyldig, påbyr Stortinget omvalg. Stortinget kan i særlige tilfeller påby omvalg i hele fylket selv om feilen ikke gjelder alle kommunene i fylket.

§ 14-1 skal lyde:

§ 14-1 Nytt valgoppgjør til Stortinget

(1) Fylkesvalgstyret skal, etter pålegg fra Stortinget, foreta nytt valgoppgjør hvis en representantplass i Stortinget blir stående ubesatt.

(2) Fylkesvalgstyret utferdiger fullmakt for den som er valgt til representant eller vararepresentant etter første ledd. I fullmakten angis hvilket nummer i rekkefølgen den valgte representanten skal ha. For vararepresentant angis hvilken eller hvilke representanter vedkommende skal erstatte, og nummeret i vararepresentantrekken. Fullmakten sendes til Stortinget. For øvrig gjelder § 11-9 tilsvarende.

§ 15-9 skal lyde:

§ 15-9 Utgifter som dekkes av statskassen

Statskassen dekker utgifter til kommunenes og fylkeskommunenes lovpålagte virksomhet ved stortingsvalg.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) 1. mars 1985 nr. 3 § 83.

Fra den tid loven her trer i kraft gjøres følgende endringer i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven):

Nytt kapittel 6A skal lyde:

Kapittel 6A. Innbyggerinitiativ

§ 39a. Innbyggerinitiativ

1. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til et forslag som gjelder kommunens eller

fylkeskommunens virksomhet, dersom minst 2 prosent av innbyggerne, alternativt 300 i kommunen eller 500 i fylket, står bak forslaget.

2. Kommunestyret eller fylkestinget skal ta stilling til forslaget senest 6 måneder etter at det er fremmet. Initiativtakerne skal informeres om de avgjørelser som treffes og de tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.
3. Et forslag med samme innhold kan ikke fremmes to ganger i løpet av samme valgperiode. Et forslag kan heller ikke settes frem på nytt før det er gått fire år siden forslaget sist ble fremmet.
4. Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragraf og som blir nedstemt i kommunestyret eller fylkestinget, kan ikke påklages med mindre dette følger av andre regler.

B.

Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang og evaluering av ordningen med velgerpåvirkning på personvalget ved fylkestingsvalget 2003 og forutsetter at resultatet av gjennomgangen fremmes for Stortinget på egnet måte.

C.

Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering av alternative løsninger når det gjelder hvilken instans som skal gis myndighet til å ta stilling til klagesaker før valget og før det nye Stortinget avgjør klagen med endelig virkning, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

D.

Stortinget ber Regjeringen utrede problemstillinger knyttet til lokale folkeavstemninger. Utredningen skal både omfatte prinsipielle konsekvenser av bindende folkeavstemninger, og belyse hvilke virkninger en modell der et bestemt antall innbyggere i en kommune kan kreve en sak opp til folkeavstemning, kan ha for lokaldemokratiet.

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte legge fram resultatet av utredningen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 28. mai 2003

Ågot Valle
leder

Kjell Engebretsen
ordfører